

A katolikus iskolák dokumentumai

I. A JEZSUITA KORSZAK IRATAIBÓL

Szatmár városában az 1630-as évek legvégétől az 1780-as évek derekáig viszonylag folyamatosan működött jezsuita, majd pálos szerzetesek vezette iskola. (Ehhez legföljebb a partiumi katolikuság folyamatos szándékai tekintetében kapcsolódik a XIX. századi gimnázium.) Más kérdés — teljes értékű források hiányában nehezen is dönthető el —, hogy az oktatás mely időszakokban volt középfokúnak nevezhető.

Az első szatmári katolikus gimnázium létrejötte Pázmány Péter tevékenységéhez köthető, aki a Habsburg királysághoz tartozó országrészekben a protestantizmus ellensúlyozására sorra alapította a jól szervezett kollégiumokat, gimnáziumokat, amelyeket a jezsuita rend gondjaira bízott. Az északkeleti országrészen Szatmár a kiválasztott hely. Földrajzi helyzete, a környékbeli katolikus birtokosok (pl. a Melith, Pethő, Drugeth és Nyári család) támogatása és az ott térítő olasz misszionáriusok (pl. Pietro da Sant Angelo de Fermo, Francesco Leone da Modica, Francesco Cosmi da Mogliano) lehetővé tették a már korábban működő református iskola mellett egy katolikus gimnázium megalapítását.¹

A kollégium 1639 őszén a grammatikai tagozatként emlegetett négy alsó osztállyal, úgynevezett kiskimnáziumként kezdte meg működését. Pázmány alapítólevelét 1639. február 22-én III. Ferdinánd is megerősítette,² sőt később (1647-ben) maga is hozzájárult az iskola anyagi helyzetének megszilárdításához a Zemplén megyei Kisfalud község adományozásával. Mások is gyarapították az iskola javait: nemesek és polgárok, szatmáriak és másutt élők egyaránt.³

A jezsuita rend eltörlésekor a szatmári rendház iratainak egy része a Magyar Kamara archívumába került.⁴ A rendház és a gimnázium könyvtárának kb.

¹ Az északkelet-magyarországi katolikus missziókról ld.: Molnár Antal, Olasz minoriták a XVII. századi Felső-Magyarországon, in *Aetas* 1992/3 44-77., *Documenta Missionaria* I/1. Edd. J. Sávai — G. Pintér, Szegedini 1993., valamint az ott említett irodalmat. — A szatmári jezsuita kollégium alapítólevelét Pázmány Nagyszombatban, 1636. szeptember 14-én írta alá, Pázmány Péter bíbornok... összegyűjtött levelei, 1-2. köt., Kiad. és bev. Hanuy Ferenc, Bp. 1910-1911, 1059 sz. Ehhez csatlakozik az ugyanezen a napon keltezett oklevele (uo. 1060. sz.), amelyben a szepesi Corpus Christi kápolna jövedelméből évi kétezer forintot a szatmári kollégiumnak enged át.

² OL Magyar Kamara levéltára E152 Acta Jesuitica 73. doboz, 14. fasc, 302. irat, itt közölt másolata a 4. sz. dokumentum.

³ Az adománylevelek pontosan rögzítették az adományozott javakat. A kollégium az alapítás után is kapott ingatlan- ill. pénzadományokat. A városi tanács 1772. évi birtokkimutatása szerint az iskola számos ingatlannal (telekkel, szántóval, kaszálóval, stb.) rendelkezett Szatmáron, Óvárban, Lázárban, Homokon, Sáron, Berencén, Udvariban és Szinyérváralján. A birtokokról és adományokról ld. A magyarországi kath. gymnasiumok története... Hiteles kútfők után szerkesztette Mészáros Ferencz, Budán 1865, 218., Ratkovszki Pál, Gimnáziumunk újjáalapításának 100. évfordulója (1804—1904), in *Értesítő...* 1905, 3-4., Szatmár-Németi sz. kir. város, Bp. [1907] 81-82. (Magyarország vármegyéi és városai)

⁴ Ma az OL-ben, E 152 Acta Jesuitica, rendházak szerint rendezve. A szatmári rezidencia iratai: 69. doboz 1. fasc, 70-73. doboz, 223. doboz, illetve 143, 144 és 171. kötet. Az itt őrzött iratok szinte kizárólag birtokügyekre vonatkoznak.

egyötöde az egyetemi könyvtáré lett, pár tucatot a nagyváradi akadémia kapott.⁵ A könyvjegyzékeken kívül konkrét információkat nyerhetünk a szatmári rendház historia domusából; főként innen tudunk például a — részben magyar nyelvű — iskolai színjátszás eseteiről.⁶

A jezsuiták a szatmári iskolában is a maguk „nemzetközi szabályzata”, a híres Ratio Studiorum alapján módszeresen és igényesen tanítottak, amint ezt a szatmári református kollégium tanárának, Szatmári Miklósnak 1652-ben a vármegyéhez címzett felterjesztése is tanúsítja. Ebben leírja, hogy a református szülők közül sokan a katolikus gimnáziumba küldik gyermekeiket, sőt maguk a tanulók is odakíváncsoznak, ugyanis ott a tanulmányaiknak megfelelő osztályban, tanuló közösségben tanulnak s minden osztálynak megvan a maga képzett tanára, nem kell a kisebbek tanítását a nagyobb diákokra bízni.⁷

Szatmáron a reformáció óta katolikus elemi iskola nem működött, ezért a jezsuitáknak meg kellett szervezniük a gimnáziumra előkészítő osztályokat is. Bizonyosan volt átjárás a katolikus és református elemi oktatásban is, a gimnázium grammatikai osztályaiba pedig a szabályzat szellemében felekezeti különbség nélkül mindenkit felvettek.⁸

A gimnázium működése fennállásának első korszakában hosszabb-rövidebb időre többször is szünetelt. Az oktatás első ízben 1654-ben szakadt meg, amikor II. Rákóczi György rendelete értelmében a szatmári jezsuitáknak távozniuk kellett.⁹ Ekkor Nagykárolyba, Apátiba, némelyek Nagyszőlősrre mentek, s csak hat év múlva tértek vissza Szatmárra. 1742-ben és 1754-ben járvány miatt szünetelt a tanítás.

A gimnázium történetének második korszaka 1773-ban, a jezsuita rend feloszlásakor kezdődik. A szatmári rendházat és az iskolát a pálos szerzetesek vették át. Tanáraik 1776-tól 1786-ig, magyarországi rendházaik feloszlásáig tanították tovább a grammatikai osztályokat.¹⁰

Az 1787/88-as tanévtől a gimnázium Nemzeti iskola néven működik tovább, alkalmazkodik az 1777-ben megjelent szabályzat, a Ratio Educationis elveihez és

⁵ A budapesti Egyetemi Könyvtár kéziratárában a jezsuita rendházak feloszlásakor készült könyvtárjegyzékek iskolatörténeti szempontból is érdemesek volnának az alapos földolgozásra. Az anyag áttekintése megerősíti, hogy az 1770-es években gimnáziumi rangú iskola működött Szatmáron; de az is nyilvánvaló, hogy mind a rendház mind a gimnázium könyvtára a kisebbek közé tartozott (közel hatszáz, illetve ötven kötetből adnak számot a következő jegyzékek: J 98/12a–c, J 103/1, J 107/2a–b, J 107/5b, J 20/31, J 21/27) — A jezsuita, majd a pálos rend szatmári működésének dokumentumait, feloszlási leltárait ld. még az OL-ben: C 103. 6. cs.

⁶ A budapesti Egyetemi Könyvtár Kéziratárában őrzik: Historia Residentiae Szathmar Societatis Jesu incepta et Collecta Ex Variorum literis et Notatis ANNO 1671-1771. Cod. Ab 105 jelzeten. — A téma vagy cím szerint említett darabokat felsorolja Staud Géza, A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai, II., Bp. 1986, 111-114.

⁷ Szatmár vármegye, Szerk. Borovszky Samu, Bp. [1907], 445, 526. (Magyarország vármegyéi és városai) — Szatmár-Németi sz. kir. város ... i. m., 82.

⁸ Mészáros István, Az iskolaügy története Magyarországon 966–1777 között, Bp. 1981, 301., Ratkovszky, i. m., 5.

⁹ Ld. a 7. jegyzetet.

¹⁰ 1786-ban négy szerzetes képezte az iskola tanári karát. A szatmárnémeti rezidencia feloszlás kori leltára közölve: Documenta artis Paulinorum. 2., Bp. 1976, 384–385.

előírásaihoz. Tulajdonképpen elemi iskolává lett.¹¹ Rövidesen anyagi alapjait is elvesztette.¹²

Az iskolában működő tanárok közül kevésnek ismerjük a nevét. Bizonyosan tudjuk, hogy az algimnázium 1639-ben Kerzi (Kerczy) László vezetésével kezdte meg működését, tanártársainak nevét a források nem említik. 1670–72-ben Káldi Ignác az iskola igazgatója. A hozzáférhető forrásokból sok Szatmáron működő jezsuita nevét ismerjük, közülük többen foglalkozhattak tanítással.¹³

A pálos-rendi tanárok nevét az első három tanévből nem ismerjük. 1780–86 között az igazgató Kreskay Imre Tamás volt, tanártársai pedig Hernitz Joachim, Billisics Mátyás és Kovács Dénes voltak.¹⁴

A gimnázium épülete a 17–18. században az egykori Dobiló utcában, a rendház mellett volt. Mára nyomtalanul elpusztult, csupán a pálosok 1786-os feloszlatási leltárából van róla némi ismeretünk.

A 17-18. századi szatmári katolikus oktatás megítélésének nem kevés bizonytalan pontja van. Nem kétséges, hogy akadtak olyan időszakok, amikor a református oktatás színvonalát vagy esetleg frekvenciáját is megközelítette a katolikus társintézmény. Semmiképpen nincs azonban okunk folyamatosan és tartósan tételezni föl magas színvonalat. (Talán az sem véletlen, hogy a jezsuita, majd pálos iskola közel másfél évszázados életéből rendszeresen vezetett anyakönyv, de még diákok rész-névsora se maradt ránk.) Az iskola jellegét tekintve is az látszik a legvalószínűbbnek, hogy néhány évtizeden át igazi nagygimnáziumot tartottak fenn a jezsuiták a 17. század utolsó harmadában.¹⁵ Később három vagy négyosztályos kisgimnáziumra utalnak az adatok.¹⁶

Bizonyos, hogy a legkálvinistább magyar térség, a Partium kellős közepén sokáig a fejedelem, az „erdélyi állam” által is támogatott református kollégium óriási előnyt élvezett, s ezért folyamatosabb, gazdagabb életet élt, mint a szervezetileg is sokszor és sokféleképpen változó jezsuita, pálos, majd püspöki-egyházmegyei katolikus kezdemények. Ezek — ma részleteiben még nehezen fölmérhető — jelentőségének érzékeltetése végett adunk válogatást a jezsuita korszaknak a Magyar Országos Levéltárban található irataiból, amik bizonyosan kiegészíthetők lesznek majd a jezsuita rend római központi levéltárának anyagából és különböző hazai kéziratgyűjteményekből.¹⁷

¹¹. Szatmár-Németi sz. kir. város ... i. m., 77.

¹². Mészáros Ferencz, i. m., 219–220.

¹³. Lukács, Ladislaus, *Catalogi personarum et officiorum Provinciae Austriae S. I. Tom. II.* (1601-1640). Romae 1982.

¹⁴. Kisbán Emil dr., *A Pálos-rend és a tanügy*, in *Regnum. Egyháztörténeti évkönyv*, Bp. 1938–1939. 304.

¹⁵. Ld. pl. Mészáros István, *Középszintű iskoláink kronológiája és topográfiája*, Bp. 1988.256–257.

¹⁶. Az osztrák jezsuita provincia névjegyzékei igen világosan mutatják a szatmári rezidencia iskolai tevékenységének differenciálatlan voltát, jellegét. Például az 1730–40-es években a jegyzékek triviális skóláról szólnak csupán, és a rendtagok mellett legföljebb egy magister saecularisról. Ladislaus Lukács, *Catalogi personarum et officiorum Provinciae Austriae S. I. Tom. VIII.* (1734–1747), Róma 1994, 53, 111, 292, 353–354, 478, 601, 728, 856. — A pálos rend föloszlatási jegyzőkönyvének közreadói „háromosztályos algimnáziumról” szólnak: *Documenta artis Paulinorum*, 2, 284.

¹⁷. Ld. például: Szabó Flóris, *A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár kéziratkatalógusa*, Bp. 1981, 159–160.

1. Szepesvár, 1636. november 2.

Eminentissime ac reverendissime princeps, domine, domine mihi clementissime.

Die 17 octobris nekem irt levelet cziak most hozak megh, ithon sem voltam, Somogyban ket hetigh kestem az maiorsagh keorül, kerem azert Nagysagodat megh boczasson hogy illen kessen felelek rea.

Kegielmes uram, az Nagysagod attiai kegielmesseget, minden smind az en successorim, mind isteni s mind külseo hivseges szolgálatunkal perpetuis temporibus, megh igiekezünk szolgálni, kiert Isten Nagysagodat mind ez uilagon s mint az masikan tegie boldoga.

En Nagsisagos Uram Nagysagodnak alazatos caplannia leuen, latuan az Nagysagod szentseges es hasznos dispositioiat, jo szivei az kett eszer forintra rea mentem, es az Nagysagod nekem által küldet obligatiomnak pariaiat ad purum le irvan subscribaltam, megh peczetlettem, es hisce inclusis meght kuttem. Hogi ha pedigh Nagysagod Paranczollia, a kar mellik captalomban aszerint fatealom, vgian mostis authentice sub sigillo capituli gondoltam vala Nagysagonak által küldeni, de miuel Nagysagod vgy paranczollia, hogi in secreto sit, azert nem mertem in loco authentico expediatatnom, varom azert az Nagysagod kegielmes Paranczolattiat. Az töb irassokatis megh küldet ha Nagysagod parancziollia. Az borokatis fell küldet az Nagysagod ordinantiaja szerint, mihelent Andreiouch az szekereket ell küldy. Seruit dominus eminentissimam celsitudinem vestram salvam et incolumem.

Scepussii 2da novembris anno 1636

Eminentissimae celsitudini vestrae humilis capellanus
Ladislaus Hoszutothy
electus episcopus Varadiensis m. p.

Címzés: Eminentissimo ac Reverendissimo Principi, Domino, Domino Petro S. R. E. Praesbytero, Cardinali Pazmani, Archiepiscopo Metropolitanae Ecclesiae Strygoniensis, Locique ejusdem Comiti Perpetuo, Primati Regni Hungariae Legato Nato, Summo Secretario et Cancellario ejusdem Regni, nec non Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Intimo Consiliario etc. Domino mihi Gratosissimo

Lelőhelye: OL Magyar Kamara Levéltára E 152 Acta Jesuitica 71. doboz fasc. 7 f. 388a-b.

2. Pozsony, 1638. február 5.

Losi Imre esztergomi érsek hírül adja, hogy Pázmány Péter néhai esztergomi érsek a váradi egyházmegye javára — hogy Szatmáron jezsuita kollégium létesülhessen — átengedte a szepesi társaségyház területén lévő Krisztus Teste kápolna jövedelmét, s bizonyos feltételek mellett — melyek egy 1636-ban kelt oklevélben vannak lefektetve — a kápolnát a szepesi prépostsághoz csatolta. A felmerült nehézségek elhárítására Pázmány korai halála miatt nem került sor. Ezért Hosszútóti László szepesi prépost, választott váradi püspök 1638. január 25-én az érsek, valamint Draskovich György győri, Böythe Miklós szerémi

püspökök, Forró György atya, a nagyszombati egyetem rektora, a soproni jezsuita rezidencia főnöke előtt, mint tejhatalmú küldöttek előtt megjelent, ünnepélyesen panaszt emelt, s kérte, hogy az alapító iratban foglaltak nyerjenek megerősítést. Ezt a megerősítést Losi Imre, mint esztergomi érsek, az említett oklevél harmadik pontjának módosítása mellett, az egybegyültek előtt megteszi. Hasonlóképpen megerősíti a szepesi prépost reverzálisát, mely szerint az 1636-tól a szatmári jezsuitáknak évenként tartozik Szent György ünnepén kétezer magyar forintot elküldeni, még hozzá saját embereivel. Amennyiben az említett összeg útközben elveszne, a felelősség mindkét felet egyaránt terheli. Az említett harmadik pont a következőképpen módosíttatik: A szepesi prépost a kétezer forintot nem egyszerre és egy összegben tartozik folyósítani, hanem két részletben, ezer-ezer forintot Szent György ünnepén és Szent Márton ünnepén. A pénzt csak félútig, Kassáig viszik a prépost emberei — tekintettel a rablók miatt veszélyes utakra —, s ott egy a jezsuiták által kijelölt emberre bízzák.

Nos, Emericus Losi, miseratione divina archiepiscopus ecclesiae metropolitanae Strigoniensis, locique eiusdem comes perpetuus, primas Regni Hungariae, Sanctae Sedis Apostolicae legatus natus, summus et secretarius cancellarius ac Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis intimus consiliarius etc. Memoriae commendamus tenore praesentium omnibus et singulis, quibus expedit, universis, quod reverendissimus in Christo frater noster et dominus Ladislaus Hoszutoti, collegiatae ecclesiae nostrae Scepusiensis praepositus, idemque electus etiam episcopus Waradiensis, anno millesimo sexcentesimo trigesimo octavo feria secunda Dominicae tertiae post Epiphaniam, ipso scilicet conversionis Sancti Pauli sacro die, praesentibus tunc apud nos reverendissimo domino Georgio Draskovich Jauriensi, reverendissimo etiam Nicolao Böythe Sirmiensi electo episcopis, a nobis specialiter convocatis, nec non admodum reverendo patre Georgio Forro, rectore collegii academici Societatis Jesu Tyrnaviae, et admodum reverendo patre Georgio Dobronoky, residentiae eiusdem Societatis Sopronii inchoatae superiore, tanquam legitime per superiores ad praesens negotium deputatis plenipotentiaris personaliter constitutus, per modum solennis querelae retulit.

Quomodo noster gloriosae reminiscendae antecessor, Petrus S. R. E. presbyter cardinalis Pazmany, idemque simul archiepiscopus Strigoniensis, intuitu boni publici dioecesis Waradiensis beneficium quoddam Capellae Corporis Christi, in collegiata Scepusiensi ecclesia existens, sponte resignasset, ac praepositurae Scepusiensi unione perpetua iis conditionibus onerosis incorporasset, quae in ipso incorporationis diplomate anno domini millesimo sexcentesimo trigesimo sexto authentice erecto exactius declarantur. Caeterum, quia nominatus dominus cardinalis citius post factam incorporationem mortuus est, quum ut difficultates ex hac incorporatione emergentes plene tolli potuerint, patrumque Societatis Jesu, pro quorum collegio Zathmarini fundando praedicta incorporatio facta fuerat, praetensiones in diplomatibus tarn foundationis, quam incorporationis fundatae enucleatius discuri valuerint. Idcirco dictus reverendissimus dominus querulans suo suorumque omnium successorum nomine nostram requireret auctoritatem, qua interposita turn ipsiusmet canonicae incorporationis stabilitati, tum patrum

Societatis Jesu factae ex illo Beneficio foundationi efficaciter succurreremus, maxime, cum et dictae Societatis patres, accedente ad hoc superiorum consensu, ratum fixumque id essent habituri, quod nos ex aequo et bono essemus conclusuri.

Nos itaque, ante omnia Deum, postea diocesis Waradiensis ac demum partium dissidentium etiam commoda prae oculis habentes, coram nominatis supra reverendissimis dominis testibus, idoneisque huius compromissi praesulibus arbitris, primo et ante omnia incorporationem beneficii capellae Corporis Christi praepositurae Sepusiensi cum oneribus in diplomate relatis, deinde foundationem collegii Societatis Jesu Szathmarini vel alibi iuxta diploma a dicto superius nostra antecessore factam in omnibus punctis suis et clausulis (praeter tria mox specificanda) confirmamus, approbamus, ac tam nostro, quam successorum omnium nostrorum nomine in perpetuum valituram ratificamus. Similiter reversales domini moderni praepositi Scepusiensis, tunc quidem sub privato sigillo, nunc autem sub authentica venerabilis capituli Posoniensis emanatione, tam archiepiscopis Strigoniensibus, quam patribus Societatis Jesu Szathmarini vel alibi iuxta limitationem, quae talis est.

Obstrinxerat inter alias condiciones piae reminiscendae noster antecessor tam modernum reverendissimum dominum praepositum Scepusiensem, quam eiusdem successores omnes, et quidem sub vinculo gravium obligationum primo, ut e fructibus beneficii capellae Corporis Christi quotannis ad festum Sancti Georgii simul et semel collegio patrum Societatis Jesu Szathmarini vel alibi in superiori Hungaria erigendo certo et infallibiliter duo florenorum Hungaricorum millia persolverent in perpetuum annuatim. Deinde, ut haec pecuniaria pensio initium sumeret a festo Sancti Georgii anno millesimo sexcentesimo trigesimo sexto iam praeterito, et sic deinceps terminus hic servantur infallibiliter. Ultimo, ut ista pecuniae depositio in ipso collegio Zathmariensi, vel alibi, ubi patres dicti in Hungaria Superiore residerent, per homines praepositi Scepusiensis pro tempore futuri expediretur cum evidenti partis utriusque, si pecunia in itinere periret, praeiudicio. Coeteris igitur, quae in utroque diplomate, incorporationis videlicet et foundationis continentur, firmatis nostraque etiam autoritate ac successorum per omnia roboratis, in praedictis tribus clausulis ita rem totam decidimus, ut pro uno termino Sancti Georgii ob certas et graves causas ponerentur duo, festum scilicet Sancti Georgii, et festum Sancti Martini ita, ut in primo termino mille, et totidem in altera floreni Hungarici bonae et usualis monetae illarum partium patribus Societatis a praepositis Scepusiensibus, moderno scilicet et secuturis, persolvantur, inchoando dictam pensionem a festo Sancto Georgii proximo futuro, et sic deinceps continuando. Secundo, ut duo illa florenorum millia, quae pro anno praecedenti a domino moderno Scepusiensi praeposito iuxta dispositionem domini nostri antecessoris patribus Zathmarini deponi debuissent, plenibus cassentur et extinguantur, cum nec dicti saepius patres Zathmarini in Dioecesis Waradiensis auxilia suam operam contulerint, nec ibi residerint. Praeterea ipsa etiam Corporis Christi capella, cuius conservandae cura praepositis committitur, ita sit ruinosa, ut in eius sarta tecta potissima dictae summae pars sit abitura. Demum, quia praepositis Scepusiensibus valde est onerosum per loca latronibus

infesta Zathmarinum Scepusio pecuniam quotannis per proprios homines deportari curare, et eadem res patribus etiam periculosa est, si census identidem pereat. idcirco partibus consentientibus ita statuimus, ut praedicti census depositio fiat Cassoviae, loco scilicet intermedio apud homines, quos patres magis idoneos ad hoc negotium pro se futuros iudicaverint.

His itaque sic modificatis, attemperatis ac archiepiscopali nostra successorumque nostrorum autoritate limitatis coetera omnia et singula, quae incorporationis ac foundationis collegii Zathmariensis in diplomate authentico regioque etiam consensu roborato continentur, integra, illibata et inconcussa, eadem nostra nostrorumque successorum autoritate volumus in perpetuum permanere. Pari modo reversales etiam reverendissimi domini Ladislai Hoszutoti, moderni scilicet praepositi Scepusiensis et simul episcopi Waradiensis, quas iuxta triplicem hanc limitationem anno millesimo sexcentesimo trigesimo octavo die nona mensis Februarii sub authentico capituli Poseniensis sigillo nobis successoribusque nostris patribusque etiam Societatis Jesu dedit, cassatis et annullatis prioribus sub privato sigillo datis confirmamus et approbamus in omnibus punctis et clausulis, maxime vero ratificamus poenam dupli, si aliquando, quod Deus avertat, vel negligentia interveniret, vel fides in promisso vacillaret. Quod reliquum est, pietissimam Christi salvatoris imploramus benignitatem, ut tarn nobis, quam dominis praepositis Scepusiensibus ipsisque reverendis patribus etiam Societatis, ad gentem illam haeresi ab ecclesia divulsam variisque dilaceratam erroribus profecturis, uberrimam largiatur benedictionem, qui tamen ultra quantitatem census huius ad alendas personas non obligabuntur, In horum omnium fidem publicam has modificationis, limitationis, confirmationis et e consensu partium factae mutationis literas archiepiscopali sigillo nostro manusque propriae subscriptione munitas, unique partium dandas indicavimus, et concedendas, prout dedimus etiam et concessimus tarn nostro, quam successorum omnium nomine perpetuo valituras et duraturas. Uno nihilominus simili exemplari in capitulo ecclesiae nostrae metropolitanae Strigoniensis deposito pro successoribus nostris, ac eodem capitulo nostro Strigoniensi. Actum Posenii anno mense et die supradeclassatis.

Emericus Losi Archiepiscopus Strigoniensis mp.

Lelöhelye: OL E 152 73. doboz fasc. 14. f. 299a-b, 301a-b. Az eredeti pergamen oklevél másolata.

3. 1638. február 10.

A szepesi prépostnak és választott váradi püspöknek, Hosszútóti Lászlónak, az előző irattal egyező tartalmú reverzálisa.

Nos Caipitulum Ecclesiae Poseniensis memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod reverendissimus dominus Ladislaus Hoszutoty, electus episcopus Varadiensis, praepositus Scepusiensis, coram nobis personaliter constitutus, fassus est, atque retulit hunc in modum. Quandoquidem eminentissimus dominus, dominus Petrus miseratione divina Sanctae Romanae Ecclesiae tituli Sancti Hieronimi Illyricorum presbiter cardinalis

Pasmany, metropolitanae ecclesiae Strigoniensis archiepiscopus, ejusdemque loci comes perpetuus, primas Regni Hungariae sanctae sedis apostolicae legatus natus, summus secretarius, cancellarius ac sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis intimus consiliarius, auctoritate, quam ad hoc habebat amplissimam, Capellam Corporis Christi in ecclesia sua collegiata Scepusiensi fundatam perpetuo incorporavit praepositurae Scepusiensi, certis modis ac obligationibus in diplomate incorporationis expressis, idque eo vel maxime fine, ut et gymnasium erudiendae juventuti Vngaricae idoneum erigi posset, et capellae ipsius onera et obligationes diligentius praestarentur. Ipse dominus fatens suo ac successorum suorum praepositorum Scepusiensium nomine integra fide ac sancte promittit, quod juxta tenorem concordiae inter ipsum suosque successores, et inter reverendos patres Societatis Jesu, cuius nomine adfuerunt tanquam legitime per superiores ad praesens negotium deputati plenipotentarii admodum reverendus pater Georgius Forro, rector collegii academici Societatis Jesu Tyrnaviae, et admodum reverendus pater Georgius Dobronoky residentiae ejusdem Societatis Sopronii inchoatae superior, coram illustrissimo et reverendissimo domino, domino Emerico Losi archiepiscopo Strigoniensi et reverendissimo Domino Georgio Draskovich electo Jauriensi, necnon reverendissimo Nicoiao Böythe electo Sirmiensi, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo octavo praesenti die vigesima quinta Januarii, factae quotannis in duobus terminis duorum florenorum Vngaricorum millia bonae et usualis monetae patribus societatis Jesu Szakmarini vel alibi, iuxta diploma incorporationis, in superiori Ungaria mansuris, sine ulla molestia et mora Cassoviae apud homines a patribus deputandos deponet, mille quidem pro festo Sancti Georgii, et mille alios pro festo Sancti Martini, inchoando pensionem illam ad festum Sancti Georgii proxime venturum et sic deinceps, si vero patres Societatis in tota Vngaria superiore nullum collegium habere possent, in quo scholas aperirent, eo usque donec iterum scholas aperiant in Ungaria Superiori, dicta, duo florenorum millia archiepiscopo Strigoniensi, pro tempore existenti, vel eo non existenti, capitulo Strigoniensi consignabunt, ut ad erudiendam juventutem convertantur. Quamprimum autem patres Societatis iterato scholam in Ungaria Superiori ubi ubi aperuerint, illa duo millia iisdem assignabunt. Praeterea se ac successores suos obligat, quod Divinum servitium in Capella Corporis Christi diligenter ac cum decore peragi curabunt iuxta limitationem in literis incorporationis ab eminentissimo cardinali Pazmány expressam. Quod si in dictorum duorum millium solutione (quod Deus nolit) vel ipse dominus fatens, vel successores sui defecerint, et Regia Maiestas et Archiepiscopus pro tempore existens, vel Capitulum Strigoniense, illo non existente, cogere ipsum dominum fatentem, aut successores suos, atque etiam rescissis omnibus juridicis remediis duplum exigere possint, sola sua auctoritate absque juris strepitu harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum feria tertia, proxima post festum Beatae Dorotheae Virginis et Martyris. Anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo octavo.

Lelöhelye: E 152 73. doboz fasc. 14. f. 331a–b.

4. 1636-os oklevelek 1639-es másolata

Johannes Rumer atya, a jezsuiták ausztriai provinciálisa három iratot mutatott be III. Ferdinándnak. 1. Pázmány Péter 1636. szeptember 14-én kelt rendelete, mellyel a Krisztus Teste kápolnát a szepesi prépostsághoz csatolta. 2. Hosszútóti László választott váradi püspök, szepesi prépost 1636. november 2-án kelt kötelezvénye. 3. Pázmány Péter 1636. október 14-én kelt alapító levele a szatmári jezsuita gimnázium ügyében. Rumer atya kéri, hogy III. Ferdinánd a három iratot akceptálja, és megerősítésképpen másoltassa le szórói-szóra. Ezután a három irat szószerinti másolata következik. A dokumentum 1639. február 22-én kelt Bécsben.

Nos Ferdinandus Tertius Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Slavoniae-que etc. Rex, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae superiorisque et inferioris Silesiae, Marchio Moraviae Superiorisque et inferioris Lusatiae, Comes Tyrolis et Goritiae etc. Memoriae commendamus tenore praesentium stantes quibus expedit universis, quod nomine et in persona fidelis nostris religiosi patris Joannis Rumer Societatis Jesu per Austriam praepositi provincialis exhibitae sunt Nobis et praesentatae certae quaedam ternae literae, primae quidem reverendissimi quondam in Christo patris Petri Sanctae Romanae Ecclesiae tituli Sancti Hieronymi Illiricorum praesbyteri cardinalis Pazmány, archi-episcopi ecclesiae metropolitanae Strigoniensis locique ejusdem comitis perpetui, primatis Hungariae, legati nari, Sacratissimae Caesareae Regiae-ve Majestatis summi secretarii, cancellarii et consilarii intimi, super incorporatione sive applicatione beneficii Capellae Corporis Christi in ecclesia collegiata Scepusiensi fundati praepositurae Scepusiensi, eo fine facta, quatenus ex proventibus annuis ejusdem beneficii a praepositis Scepusiensibus erectioni collegii patrum dictae Societatis Jesu in partibus praedicti Regni nostri Hungariae superioribus provideatur, recognitionales sive testimoniales manus propriae subscriptione et sigillii ejusdem quondam cardinalis Pazmány impressione communitae.

Alterae vero fidelis nostri reverendi Ladislai Hozsuthoty, electi episcopi Vardiensis, praepositi Scepusiensi et consilarii nostri obligatoriae fassionales, sigillo et subscriptione propriis roboratae, quarum vigore idem praepositus Ladislaus Hozsuthoty praemissam incorporationem acceptasse, ac ad pensionem duorum millium florenorum quotannis dictis patribus sub modis et conditionibus in iisdem uteris expressis ex redditibus praetitulatae capellae praestandam se se et successores suos, praepositos videlicet Scepusienses, obligasse et obligatos reddidisse dignoscebatur.

Tertiae denique praelibati quondam Cardinalis Pazmány fundationales super declaratione fundationis praenotati patrum collegii in praesidio nostro Zakmariensi et comitatu ejusdem nominis modo et ordine in iisdem literis contentis erigendi, emanatae-que modo simili sigillo ac manus propriae subscriptione communitae tenore infrascriptorum.

Supplicando idem pater Joannes Rumer majestati nostrae devota cum instantia humillime, quatenus de opportunitate aperiendarum scholarum ad erudiendam in pietate literisque juventutem Hungaricam, quemadmodum et domicilii sive habitationis loco, idoneorum et sufficientium dictae societatis patrum professorum in annotate praesidio nostra Zakmariensi gratiose providere, praedeclaratasque ternas literas, omniaque et singula in eisdem contenta ratas, gratas et accepta habentur, literisque nostris privilegialibus de verbo ad verbum inseri et inscribi facientur approbare, roborare et ratificare, ac pro praemissis patribus eorundemque successoribus universis perpetuo valituras gratiose confirmare dignemur.

Quarum quidem primarum literarum tenor talis est:

Nos, Petrus Sanctae Romanae Ecclesiae tituli Sancti Hieronymi Illirycorum Praesbyter, Cardinalis Pazmány, Archiepiscopus Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis locique ejusdem Comes Perpetuus, Primas Hungariae, Legatus Natus, Sacratissimae Caesariae Regiaeque Maiestatis Summus Secretarius, Cancellarius et Consiliarius Intimus. Florentissimi quondam Regni Hungariae catholicam pietatem animo revolventes praesentis status consideratio non tantum moerore complet animum, sed stimulat etiam, ut pro officii nostri ratione viriumque imbecillitate catholicae religionis incrementa cum Dei gratia promotum eamus. Cum igitur Ungaria Superior ac praesertim Varadiensis Diaecesis omnibus propemodum religionis juvandae mediis destituta videatur, eo cogitatus nostras convertimus, ut collegium aliquod patribus Societatis Jesu erigeremus, in quo juvenus cum Uteris catholicam hauriat pietatem. Quia vero alius opportunior modus ad erectionem huius modi collegii non occurrit, ex proventibus Capellae Corporis Christi in ecclesia nostra collegiata Scepusii fundata aliquid collegio applicandum censuimus. Nam non solum autoritate sacri concilii Tridentini ordinariis concessa redditus beneficii, quod animorum curam non habet, scholis erigendis applicare possumus, verum etiam in specie de hac capella, ut id faciamus, quodam aequitatis jure tenemur. Cum enim cappellae illius universa bona per cameram Scepusiensem (illaudato exemplo) septemdecim circiter Tallerorum millibus magnifico Ladislao Pethe de Hetthes oppignorata fuissent, idem dominus Pethe testamentaria dispositione ita nobis resignavit dicta bona, ut ex proventibus capellae (quos ipse notabiliter auxerat) adolescentibus Hungaris in literis ac pietate erudiendis commoditas stabilitetur. Huc accedit, quod a Paulo Quinto felicis memoriae summo pontifice apostolicum assensum obtinuimus, ut dictam Corporis Christi Capellam ad usum erigendi loci, in quo Hungarica juvenus erudiatur, apprehendere, ejusque fructus, jura, emolumenta quaecunque perpetuo retinere, locare, arendare ac in usum juvenutis instituendae convertere possimus, unione perpetua capellam dictam annectendo et incorporando ad usum erigendi loci juvenutis studio destinati, ita tamen, ut capella praedicta debitum non fraudetur obsequiis, sed in ea, si non plures, duae missae singulis hebdomadis celebrentur in perpetuum per praesbyterum secularem idoneum congrua portione ex fructibus capellae assignatis. Autoritate igitur praedictis ex capitibus habita

ad Dei optimi gloriam fideique catholicae propagationem Capellam Corporis Christi in ecclesia nostra Scepusiensi fundatam praepositurae Scepusiensi ac consequenter praepositis Scepusiensibus perpetuo unimus, annectimus et incorporamus, ita, ut modernus ac futuri praepositi eodem jure ac modo omnia ac singula bona, jura, pagos, vineas, et quascunque obventiones, utilitates, emolumenta ejus capellae ubicunque constituta non secus, quam caetera bona praepositurae pro se habeant, duabus tamen hisce obligationibus inviolabiliter observatis. Prima est, ut praepositi Capellam Corporis Christi in ecclesia Scepusiensi erectam non tantum integre conservent et ornent, sed etiam per idoneas personas ecclesiasticas divinum ibi cultum et sacrum missae sacrificium peragi faciant. Secunda, ut praepositi Scepusienses in perpetuum duo florenorum millia usualis monetae simul et semel in festo Sancti Georgii quotannis pendere teneantur patribus Societatis Jesu in loco, in quo juvenus erudietur. Ita, quod si Szatthmarinj collegium cum scholis erigi poterit, inchoando primam solutionem in festo Sancti Georgii proxime futuro duo illa millia Szatthmarini deponant quotannis praepositi, si vero successu temporis necessitate, vel justa ratione svadenda Szatthmarino collegium patrum Societatis Jesu in opportuniorem Ungariae Superioris locum transferretur, domini praepositi Scepusienses duo illa millia florenorum ad illud collegium pendant, quo migrabitur Szatthmarino. Quod si in tota Hungaria Superiori collegium patrum Societatis Jesu haberi ad aliquod tempus non posset, interim praedicta duo millia praepositi Scepusienses archiepiscopo Strigoniensi, vel sede vacante capitulo Strigoniensi deponant, ut ea pecunia juvenus erudiatur. Ac nihilominus, si postmodum quovis tempore interjecto patres Societatis Jesu in Hungaria Superiori collegium erudiendae juvenuti aperuerint, eidem collegio duo illa millia per praepositos exolvantur. Hanc igitur nostram unionem, incorporationem, arendationem, perpetuo valituram diplomate nostro stabilitatam et confirmatam si quis immutare, turbare, alterare quoquomodo attentarit, excommunicationis sententiam se noverit incursum. Ac nihilominus omnia in contrarium attentata irrita ac nulla esse pronunciamus. Datum in domo nostra Archiepiscopali Tyrnaviae die decima quarta Septembris anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Sexto.

Alterarum vero verbalis continentia haec est:

Ego, Ladislaus Hoszuthoty, Electus Episcopus Varadiensis, Praepositus Scepusiensis, nec non Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliarius etc. fateor et recognosco per praesentes. Quando quidem eminentissimus ac reverendissimus princeps, dominus dominus Petrus Sacrae Romanae Ecclesiae praesbyter, cardinalis Pazmány etc. Autoritate, quam ad hoc habet, amplissimam Capellam Corporis Christi in ecclesia sua collegiata Scepusiensi fundatam perpetuo incorporavit praepositurae Scepusiensi, certis modis ac obligationibus in diplomate incorporationis expressis, idque eo vel maxime fine, ut et gymnasium erudiendae juvenuti Hungaricae idoneum erigi possit, et capellae ipsius onera ac obligationes diligentius praestarentur. Ego, Ladislaus Hoszuthoty etc., meo ac successorum praepositorum Scepusiensium nomine integra fide ac sancte promitto, quod juxta

tenorem incorporationis Capellae Corporis Christi cum praepositura Scepusiensi quotannis ad festum Sancti Georgii simul et semel duo millia florenorum Ungaricorum currentis ac usualis monetae patribus Societatis Jesu in collegio Szattmariensi, vel alio juxta diploma incorporationis, sine ulla molestia ac mora deponam. Si vero patres Societatis in tota Hungaria Superiori nullum collegium habere possent, in quo scholas aperirent, eo usque, donec iterum scholas aperiunt in Hungaria Superiore, dicta duo millia florenorum archiepiscopo Strigoniensi pro tempore existenti, vel eo non existente capitulo Strigoniensi consignabimus, ut ad erudiendam juventutem convertantur. Quam primum autem patres Societatis Jesu scholam in Hungaria Superiori ubi ubi aperuerint, illa duo millia iisdem assignabimus. Praeterea me ac successores meos obligo, quod divinum servitium in Capella Corporis Christi diligenter et cum decore peragi curabimus, quod si in dictorum duorum millium solutione (quod Deus nolit) vel nos, vel successores nostri deficeremus, et Regia Maiestas, et archiepiscopus Strigoniensis pro tempore existens cogere nos atque etiam rescissis omnibus juridicis remediis duplum a nobis exigere possint, sola sua autoritate absque juris strepitu. In quorum fidem evidentiusque testimonium manu nostra subscripsimus, sigilloque roboravimus. Datum in praepositura Scepusiensi die secunda mensis Novembris anno Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Sexto.

Tertiarum item tenor sequitur in haec verba.

Nos, Petrus miseratione divina Sanctae Romanae Ecclesiae Praesbyter, Cardinalis Pazmány tituli Sancti Hieronimi Illyricorum Archiepiscopus Strigoniensis etc. Stragem religiones catholicae, quam heresis attulit communiter Ungariae universae, potissimum vero Superioribus Partibus, quas Agriensis et Varadiensis Dioeceses occupant, magno animi moerore circumspicientes eo sollicitudinem nostram infleximus, ut de erigendo in iis partibus gymnasio cogitarem, in quo tenerior juvenus una cum Uteris catholicam religionem hauriret. Quo circa invocata numinis favore ac spe uberrimae messis ecclesiasticae excitati pro honore Dei praepotentis ac catholicae ecclesiae incrementa statuimus in oppido Szattmar Dioecesis Varadiensis collegium patribus Societatis Jesu fundare, ut ibi pro more ac institute) patrum scholas aperiant, juventutem instituant, ac caetera laudatissimae societatis ministeria in animarum salutem impendant. Cum vero nulla nobis commodior ratio foundationis huius perficiendae occurreret, non solum autoritate a sacrosancta Tridentina synodo ordinariis locum concessa ac jure patriarchali primatiae nostrae, sed sedis etiam apostolicae favore de Capella Corporis Christi certis limitationibus adhibitibus collegio applicanda cogitavimus. Est siquidem simplex beneficium, absque cura animarum in ecclesia nostra collegiata Scepusiensi Dioecesis Strigoniensis Capella Corporis Christi nominata. Eam ante annos complures camera Scepusiensis (mandata exemplo) septemdecim circiter Tallerorum millibus magnifico domino Ladislao Pethe de Hetthes oppignorarat, verum animadvertens dictus dominus Pethe bona Deo consecrata non recti a saecularibus possideri, catholica pietate motus testamento condito capellam illam gratis in meas manus resignavit, volens, ut ex annuis capellae proventibus

(quos et ipse notabiliter de suo auxerat) adolescentes Ungari in literis et pietate instruerentur. Nos vero (quod jure nostro alias facere posse videbantur) ut securius procederemus, Sanctae Sedis Apostolicae autoritate niti volumus. Atque idcirco a Paulo quinto summo pontifice apostolicum consensum obtinueramus, ut praedictam capellam ad usum erigendi loci, in quo juvenus Ungarica erudiatur, apprehendere, ejusque fructus, jura, emolumenta quaecunque perpetuo retinere, locare, arendare, ac in usum juventutis instituendae convertere possimus, unione perpetua capellam praedictam annectendo ac incorporando ad usum erigendi loci juventutis studio destinati, ita tamen, ut capella praedicta debitis non fraudetur obsequiis, sed in illa, si non plures, duae missae singulis Hebdomadis celebrentur in perpetuum per praesbyterum secularem idoneum congrua portione ex fructibus capellae assignatis. Hanc igitur Capellam Corporis Christi una cum omnibus possessionibus, juribus, utilitatibus ac quibusvis obventionibus praepositurae Scepusiensi in perpetuum incorporavimus, eo conditione ac modo, ut collegio patrum Societatis Jesu Szattmarinj in Dioecesi Varadiensi erecto modernus dominus praepositus Scepusiensis et successores ejus in perpetuum quatoannis ad festum Sancti Georgii patribus Societatis Jesu in collegium simul et semel mittere et deponere teneatur florenos Ungaricos bis mille in bona ac usuali moneta. Quod si autem successu temporis necessitate cogente in alium Hungariae Superioris locum transferri contingeret collegium Sattmariense, et ibi scholae aperirentur, in ilium ipsum locum dicta duo millia per praepositos scepusienses assignantur. Si vero (quod Deus avertat) nec Szattmarini, nec alibi in Hungaria Superiori scholas habere possint patres societatis, nihil ipsis pendere teneantur praepositi Scepusienses, sed juxta incorporationis diploma et reversales praepositi illa duo millia in usum juventutis erudiende convertantur. Ac nihilominus, si postmodum quovis tempore interjecto patres Societatis Jesu in Ungaria Superiori ubi ubi collegium erudiendae juventuti aperuerint, eidem collegio duo illa florenorum millia per praepositos Scepusienses modo praedicto pendantur. Quod igitur Deus optimus ad sui nominis gloriam feliciter vertat, pro fundatione collegij patrum Societatis Jesu in oppido Szattmar, aut alio Ungariae Superioris loco, dicta duo millia florenorum Ungaricorum modo praedicto ac uberius specificato in incorporatione capellae ac reversalibus praepositi Scepusiensis Regiaeque Maiestatis consensu in perpetuum collegio Szattmariensi, ut praefertur, applicamus, incorporamus, omni meliori via ac modo, quo fieri potest, ita, ut solutio duorum millium florenorum currere incipiat ad festum Sancti Georgij anni proxime venturi, qui est Millesimus Sexcentus Trigesimus Septimus. Datum Tyrnaviae die decima quarta Octobris, quo Sanctae Crucis exaltatio celebratur. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Sexto.

Nos itaque huiusmodi humillima supplicatione praefati Joannis Rumer nostrae modo quo supra facta maiestati regia benignitate exaudita clementer et admissa, tum ex peculiari nostro erga praefatam Societatis Jesu religionem affectu, quam de ecclesia Dei et religione catholica toto orbe bene meritam doctrinaeque et sanctitatis laude ubique commendatissimam peculiari caesarea ac regia benignitate nostra complectimur, tum vero desiderio et zelo honoris Dei ac religionis in

hoc regno nostro Hungariae promovendae, praesertim in ijs Superioribus regni Partibus, ubi prae ceteris avitam fidem labefactatam esse animadvertimus, paterne videlicet cupientes, medio juventutis per dictos patres in timore Domini, fide catholica doctrinaque ac pietate instituendae earum partium spiritualibus commodis ac necessitati subveniri, praeinsertas quidem ternas literas, non abrasas, non cancellatas, neque in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio ac suspicione carentes, praesentibus Uteris nostris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et adscriptas, quoad omnes earundem continentias, clausulas et articulos ratas, gratas et accepta habentur, simul cum praenotatis capellae incorporatione, eiusdem a praefato praeposito Scepusiensi acceptatione, exindeque praelibati collegii Szattmariensis fundatione, approbavimus, roboravimus et ratificavimus, ac pro supradictis patribus eiusdem collegii, ipsorumque successoribus universis perpetuo valituras gratiose confirmavimus. Imo acceptamus, approbamus, roboramus, ratificamusque et confirmamus, insuper ex regia benignitate et liberalitate nostra pro domicilio, sive loco habitationis ac Collegio praelibatorum patrum Societatis Jesu in ipsa arce, sive praesidio nostro Szattmár, spatium et opportunitatem idoneam, scholis vero sive gymnasii erudiendae juventutis in oppido supradictae arci adjacente locum et commoditatem clementer concedendam et designandam esse duximus. Salvo jure alieno. Harum nostrarum secreto sigillo nostro, quo ut Rex Hungariae utimur, impendenti communitarum vigore et testimonio literarum. Quas nos in formam privilegii nostri redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum in civitate nostra Vienna Austriae die vigesima secunda mensis Februarij anno Domini M. D. C. XXXIX Regnorum nostorum Romani III Hungariae etc. XIII. Bohemiae vero Anno XII.

Ferdinandus L. S., Georgius Lippay Episcopus Agriensis

Quod praesens Copie, cum suo vero coram me producta Originali Collata, et correctae, eidemque in Omnibus Conformis sit, hisce attestor Viennae die 12 Augusti 1727.

L. S. Antonius Mátyás Cancellariae Regiae Hungaricae Aulicae Expeditor et Simul Concipista mp.

Lelőhelye: OL E 152 73. doboz fasc. 14. f. 304a-310b. Az eredeti pergamen oklevél másolata

5. Bécs, 1643. április 29.

Rendelkezés arról, hogy a néhány évvel korábban Szatmárra telepített jezsuitáknak, akik még mindig a posta épületében laknak, jelöljenek ki iskola céljára is alkalmas épületet.

Ferdinandus Dei gratia etc.

Spectabiles ac magnifici, nec non egregii fideles nobis dilecti. Religiosos patres Societatis Jesu superioribus annis in praesidium nostrum Sattmariense introductos domicilio et commorandi isthic opportunitate destitui, ac non nisi inquilinos in

domo postaria agere, neque ex eorum residentia hac ratione fructum, qui sperabatur, consequi posse intelligimus. Cum autem benigne cupiamus dictam societatem isthic stabiliri, ac de loco habitationis certo prospectum esse, ut ea, quae instituti ipsorum sunt, eo commodius agere, atque etiam in instruenda iuventute progressum facere possint. Quocirca fidelitatibus vestris benigne mandamus, quatenus in dicto praesidio visa loci conditione et capacitate reque cum ipsis collata locum aliquem habitationi ipsorum opportunum designari, et si pro scholis ob angustiam et incommoditatem spatium dari et assignari non posset extra fortalitium in oppido, de loco, quo commodiori fieri poterit, providere et nos de iis, quae peracta fuerint, quantociis informare velitis ac debeatis.

Gratia nostra Caesarea etc.

Datum in civitate nostra Viennensi die 29. mensis Aprilis 1643.

Lelöhelye: OL E 152 69. doboz fasc. 1. f. 348.

6. Kassa, 1674. október 24.

A szatmáriak a királyoktól kapott privilégiummal visszaéltek, mivel prédikátort tartottak felszentelt pap helyett. Kérik Tyukodi György jezsuita atyát, vállalja el a plébánosi megbízatást. A katonai parancsnok segítségére lesz, zavargások esetén fenn fogja tartani a rendet.

Reverende in Chtisto Pater nobis observande

Salutem et officiorum nostrorum commendationem. Ex quo oppidani Szathmarienses hactenus abusi sint privilegio suo per divos condam Hungariae reges felicis recordationis ipsis collato, cum ubi sacerdotem servare tenebantur, praedicantem induxerunt et ordinario eorundem contra sensum privilegii nunquam praesentarunt, per hocque privilegium suum, quo ad hoc punctum, jure merito amiserunt. Ex his rationibus commisimus certis quibusdam officialibus Suae Majestatis Sacratissimae ab hac camera dependentibus, ut templum ejusdem oppidi una cum plebania ac scholis, nec non aliis quibuslibet appertinentiis occupent in plebanum ejusdem loci reverendam paternitatem vestram juxta transmissam investituram installando, non dubitantes, quin reverenda paternitas vestra pro gloria Dei et animarum salute propagationeque fidei catholicae sit indefesse laboratura. Pro eo reverendam paternitatem vestram peramanenter requisimus, quatenus in praemissis tam cum illustrissimo domino commendante ejusdem loci, quam praementionatis commissariis nostris mutuam servare velit co-intelligentiam, et jam fatum dominum commendantem sibi addictum et patronum efficere, quem nos quoque requisivimus, et casu, quo esset timendum de aliqua seditione et tumultu (quod tamen non speramus), vellet indirecte nostras homines juvare, quod mentionatum dominum commendantem facturum nec ambigimus.

Caeterum reverendam paternitatem vestram bene vaiere cupimus felicissimam.

Cassoviae die 24. Octobris 1674.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerarius excelsae Aulicae consiliarius, Hungariae praeses et Scepusiensium inclytarum Camerarum administrator, coeterique ejusdem Camerae Scepusiensis consiliarii.

Comes Otto Ferdinandus Theophilus Volkra
Sigismundus Hollo
Franciscus Melchior de Gants
Vilhelmus de Draheim

Címzés: Reverendo in Christo patri Georgio Tyukody Societatis Jesu residentiae Szathmariensis superiori etc. Patri nobis observando. Zathmar.

Lelőhelye: OL E 152 70. doboz fasc. 3. f. 311–312.

7. Kassa, 1674. október 25.

Mivel a szatmári lakosok IV. Istvántól és Magyarország más királyaitól kapott privilégiumokkal visszaéltek, és felszentelt pap helyett prédikátort tartottak, említett privilégiumukat elvesztették. Ezért megbízuk méltóságokat, hogy az ezen irathoz csatolt, a templom, a parókia és az iskola, valamint annak minden tartozéka visszaadása ügyében a szatmáriakhoz írt levelünket a parancsnok és Tyukodi György jezsuita atya egyetértésével a főbírónak és a városi tanácsnak adják át, szólítsák fel őket, hogy engedelmeskedjenek a kamara levelének, Ófelsége akarátának. Ezek után a város prédikátorainak is mutassák meg a szintén ezen irathoz csatolt és hozzájuk szóló levelet, miszerint vagy két héten belül meg kell jelenniük a konzisztórium színe előtt, vagy emigrálniuk kell a királyságból. Ideiglenesen Tyukodi atyát kell plébánosnak beiktatni. El kell járni továbbá Strecheny Mihály harmincados, György Mihály, valamint Székely László szatmári provizorral szemben. Ellenőrizni kell, miképp fizették a katonaságot, s a rebellesek javait Danka János információi alapján le kell foglalni.

Egregii domini amici nobis honorandi.

Salutem et omnem felicitatem. Posteaquam oppidani Szatthmarienses privilegio per Sanctum Stephanum Quartum et successores suos divos, quondam Hungariae reges gloriosae reminiscantiae sibi concessio hactenus abuti fuissent, et contrarium facere praesumpsissent, praedicantem et non sacerdotem prout tenebantur pro plebano inducentes et ordinario non praesentantes, per neglectionemque horum privilegium suum, quo ad hoc punctum, jure merito perdidissent, ac consequenter vis praesentationis etiam ad collatorem privilegii rediisset, sed neque ulterius ibidem praedicantes tolerari deberent. Pro eo Dominationibus Vestris diligentissime committitur, quatenus mutuo cum illustrissimo domino commendante eiusdem loci a suis, et reverendo patre Georgio Tyukody Societatis Jesu residentiae praesciti itidem loci cointelligentia, praesentibus annexas litteras nostras camerales attacto oppido regio Szatthmariensi ratione resignationis templi, parochiae item et scholae una cum appertinentiis universis servantes, ac intitulatas, judicii

ac senatui exhibeant, dictosque oppidanos Szatthmarienses adhortentur, ut semet in omnibus contentis literarum nostrarum cameralium, et benignae Suae Maiestatis Sacratissimae voluntari, ac privilegio supraderclarato obsequenter et sine omni renitentia accomodare, regique ac domino domino ipsorum clementissimo eatenus potius complacere satagant, quam in casu non accomodationis indignationem incurrant. Quo rite peracto, ex post cum Dei benedictione, si gratiam camerae amant, occupationem attackti templi una cum plebania, scholis, ac aliis earundem universis appertinentiis rite effectuabunt, praedicantibusque oppidi antelati hicce annexas literas nostras citatorias una simul exhibebunt declarantes eisdem, ut vel intra bis quindenam hic in facie consistorii compareant, vel vero ex hoc regno emigrent, in plebanumque eiusdem loci reverendum patrem Tyukody, residentiae istius Szatthmariensis superiorem, iuxta transmissam investituram in temporalibus suo modo installabunt, de successu et effectu unius ac alterius praemissorum nos primitus genuine edocendo.

Hac occasione Dominationibus Vestris occurrit et idipsum committendum, ut contra egregios dominos Michaellem Strecheny tricesimatorem, Michaellem Györy nec non Ladislaum Székely antehac bonorum arcis et praesidii Szatthmariensis provisorem diligentissime super eo inquirent, quantumnam unus et alter tempore gesti officii sui huszaronibus, seu militibus Hungaris praesidiariis Hajdonibus item eiusdem praesidii Szatthmariensis solverint, similiter accepta prius ab egregio ac strenuo Joanne Danka informatione de bonis rebellium inquirent, non tarnen sine expressa commissione nostra occupabunt, verum de omnibus praemissis nos prius genuine, distincte ac circumstantialiter informando ab ulteriori resolutione nostra expectabunt. Pro ut in uno et altero praerecensitorem sibi commissorem recte et fideliter agere noveruit. Caeterum valebunt bene.

Cassoviae 25. octobris 1674.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerarius, Excelsae Aulicae Consiliarius, Hungariae vice Praeses, et Scepusiensis Inclytarum Camerarum Administrator.

Caeterique eiusdem Camerae Scepusiensis Consilarii.

Comes Otto Ferdinandus Theophilus Volkra
Sigismundus Hollo mp.
Franciscus Melchior a Gants mp.
Vilhelmus de Draheim mp.

Lelőhelye: OL E 152 70. doboz fasc. 3. f. 309a–310b.